

ГЕТЬМАН А.Б.

к.ю.н., молодший науковий співробітник Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, м. Київ

ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ УКРАЇНИ

Під адміністративно-територіальним процесом ми розуміємо сукупність певних правових процедур по утворенню, ліквідації, перетворенню, найменуванню, перейменуванню адміністративно-територіальних одиниць та діяльність певних органів, посадових осіб, громадян по здійсненню даних процедур.

Водночас адміністративно-територіальний процес можна розглядати як складову конституційного процесу, через призму конституційного пошуку, встановлення та конституційного закріплення адміністративно-територіального устрою, його системи, та власне адміністративно-територіальний процес як процедурну, процесуальну діяльність відповідних державних органів, та місцевого самоврядування, що наділені компетенцією у сфері вдосконалення адміністративно-територіального устрою.

Адміністративно-територіальний процес ґрунтується на певних принципах, засадах, керівних началах, в яких відображається його сутність та зміст.

Якщо розглядати адміністративно-територіальний процес як складову конституційного процесу, через призму конституційного пошуку, встановлення та конституційного закріплення адміністративно-територіального устрою, його системи, то йому властиві принципи адміністративно-територіального устрою загалом. Це зокрема принципи, що містяться у ст.132 Конституції України, а саме засади єдності та цілісності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади, збалансованості соціально-економічного розвитку регіонів з урахуванням їх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій [1]. Ці принципи є конституційними принципами адміністративно-територіального устрою і обов'язково враховуються при адміністративно-територіальному процесі.

Адміністративно-територіальний процес як процедурна, процесуальна діяльність відповідних державних органів, та місцевого самоврядування, що наділені компетенцією у сфері вдосконалення адміністративно-територіального устрою ґрунтується на певних спеціальних принципах.

Оскільки адміністративно-територіальний процес це в першу чергу певна діяльність відповідних органів, ця діяльність повинна відбуватись згідно Конституції та законодавства України. Отже, одним із головних спеціальних принципів адміністративно-територіального процесу є принцип конституційного та законодавчого закріплення процесуальних аспектів вирішення питань адміністративно-територіального устрою. На сьогодні питання адміністративно-територіального процесу не регулюється в повній мірі Конституцією України, а спеціальний законодавчий акт з цього питання відсутній. При вирішенні питань адміністративно-територіального устрою повинен враховуватись і принцип необхідності здійснення таких питань. Тому важливо чітко прописати умови, критерії, причини виникнення таких питань.

Також важливим принципом адміністративно-територіального процесу є принцип підвідомчості. Потрібно на законодавчому рівні чітко зафіксувати органи, що вправі вирішувати питання адміністративно-територіального устрою, а також чітко прописати повноваження даних органів. На сьогодні на загальнодержавному рівні це прерогатива Верховної Ради України, органів місцевого самоврядування, Верховної Ради АРК. Діяльність даних органів повинна бути прозорою та об'єктивною і враховувати інтереси громадян, що проживають у відповідній адміністративно-територіальній одиниці. Стосовно врахування інтересів громадян відомий радянський вчений М Шафір запропонував принцип що відноситься до принципів адміністративно-територіального процесу Він запропонував принцип найбільш повного задоволення соціальних потреб і культурно-побутових запитів населення при вирішенні питань адміністративно-територіального устрою [2, с.53]. З цим принципом пов'язаний і принцип захисту прав громадян, що проживають у відповідній адміністративно-територіальній одиниці при вирішенні питань що стосуються цієї одиниці. Захист відбувається як органами, що вправі вирішувати питання адміністративно-територіального устрою, так і судовими інстанціями, а в залежності від ситуації і міжнародними інстанціями.

Вирішення питань у сфері адміністративно-територіального устрою повинно вирішуватись у певний строк відведений законодавством. Тому необхідним принципом адміністративно-територіального процесу є принцип строкості вирішення питань у цій сфері. Вирішення питань у сфері адміністративно-територіального устрою завершується виданням відповідного документу, тому обов'язковим принципом адміністративно-територіального процесу є принцип документального забезпечення.

Адміністративно-територіальний процес повинен обов'язково враховувати принципи, що розроблені в процесі підготовки до реформи адміністративно-територіального устрою, а саме:

– принцип рівності адміністративно-територіальних одиниць – означає, що державна політика застосовується до всіх без виключення територіальних складових держави, а адміністративно-територіальні одиниці повинні мати рівні законодавчі, соціально-економічні можливості свого розвитку та вдосконалення;

– принцип пропорційності території і населення означає, що в кожній адміністративно-територіальній одиниці повинна проживати найбільш оптимальна кількість населення, враховуючи географічне розташування та можливе територіальне навантаження на таку одиницю. Як бачимо сьогодні цей принцип порушується тому, що виникають значні диспропорції щодо масштабу території і кількості населення, що на ній проживає;

– принцип компактності, який означає, що адміністративно-територіальні одиниці повинні бути компактними, без анклавів та віддалених відступів [3, с. 60].

Також слід враховувати такі принципи, як розробка оптимального науково зваженого понятійно-категоріального інструментарію, який би виключав будь-яку двозначність тлумачень; спадкоємність – основні характеристики адміністративно-територіального поділу мають враховувати історичні, національно-культурні, соціально-економічні особливості території, по можливості, повинні зберігати наявні межі інфраструктур та комунікацій; повсюдність території та місцевого самоврядування - згідно з яким значні території поза межами адміністративно-територіальних одиниць водночас не належать до жодної з них, а мають обов'язково належати і місцеве самоврядування повинно здійснюватись на всій території України [4, с. 117].

На сьогодні також важливе значення має принцип моніторингу населення адміністративно-територіальних одиниць для виявлення питань, що потребують негайного вирішення.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Шафир М.А. Административно-территориальное устройство советского государства (Конституционные основы). / Шафир М.А. – М. : Наука, 1983. – 176 с.
3. Карпінський Ю.О. Аналіз існуючого стану адміністративно – територіального устрою України / Ю.О. Карпінський // Реформа для людини. Збірник матеріалів про шляхи реалізації адміністративно – територіальної реформи в Україні. – К. : Секретаріат Кабінету Міністрів України, 2005. – С. 57 - 76.
4. Адміністративно-територіальний устрій України. Шляхи реформування. – К., 2007. – 366 с.